

Landbrukspolitiske veivalg – Jordbrukspolitikken i Europa

Klaus Mittenzwei
ECN360

Agricultural Policy and Resource Management

03.12.2013

Ås

NILF

Norsk institutt for
landbruksøkonomisk forskning

Disposisjon

- Kort sammenligning: EU, Sveits, Norge
- Litt mer om EU
- Litt mer om Sveits
- Litt mer om Norge

Geografi

NILF

Norsk institutt for
landbruksøkonomisk forskning

Ressurser

2010	EU	Sveits	Norge
Areal (mill daa)	1 771	11	10
Bruk (antall)	12 014 700	59 065	46 300
Størrelse (daa per bruk)	143 (EU-27) 1520 (CZ) 30 (RO) 630 (DK) 430 (SE) 360 (FI)	171	205
Strukturutvikling (2003-2010)	-3,1%	-1,5%	-3,2%
Støtte (kr per daa) (kr per bruk)	350 51 605	2 903 516 940	2 184 474 881

Mål

EU

Sikre forsyninger
Stabilisere markedene
Rimelige priser
Markedsorientering og
forbrukerforhold (fra 2003)
Risk management (fra 2008)

Rural development (fra
2000)

Øke produktivitet
Rimelig levestandard

Miljø (fra 1992)
Klima (ny)

Sveits

Matsikkerhet
Markedsorientering

Desentral bosetting
(nedtonet)

Rimelig inntekt

Bærekraftig jordbruk

Norge

Matsikkerhet (økt
matproduksjon)

Landbruk over hele
landet (areal og
bosetting)

Økt verdiskaping
(verdikjeder og
inntekter)

Bærekraftig landbruk
(jordvern, mangfold,
klima)

NILF

Norsk institutt for
landbruksøkonomisk forskning

Virkemidler

	 EU	 Sveits	 Norge
Handels-politikk	Avtaler om handelsliberalisering med bearbeidede landbruksvarer (RÅK)		
	Frihandel på ost Forhandlinger om frihandel på mat		Tollfri kvote for EU på ost m.m.
Markeds-regulering	Offentlig Tilskudd til lagring Melkekvoter avskaffes 2015	Offentlig Tilskudd til lagring Melkekvoter avskaffet 2009	Markedsregulator Målpris Melkekvoter Konsesjonsgrenser
Tilskudd	Direkte støtte uavhengig av produksjon, men knyttet til drift Miljøprogram 'Rural development'	Areal- og dyretilskudd med distriktsprofil	Areal- og dyre- tilskudd med struktur- og distriktsprofil

Produksjon og handel

	 EU	 Sveits	 Norge
Selvforsyningsgrad (%)	?	60	51
Handelsposisjon	Verdens største matimportør	Relativ stor matimportør	Relativ stor matimportør
	Verdens nest største mateeksportør	Relativ stor eksportør av ost	Liten mateeksportør

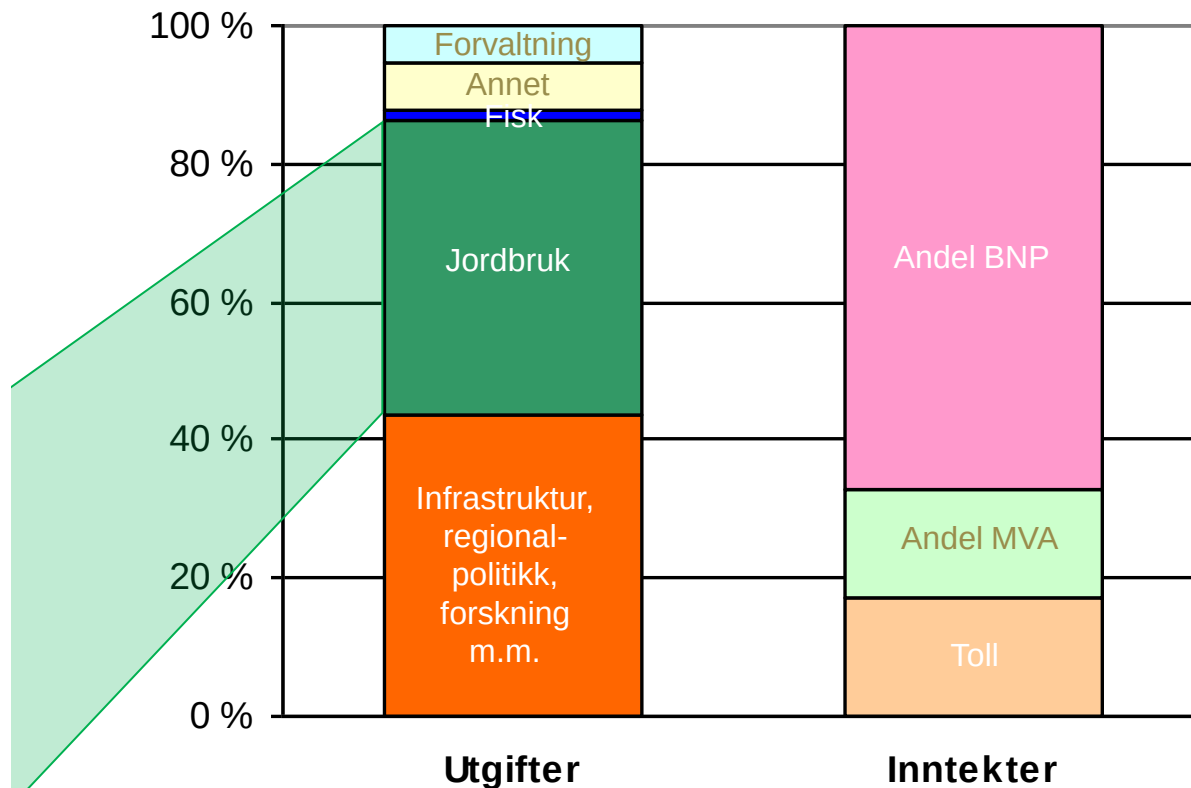
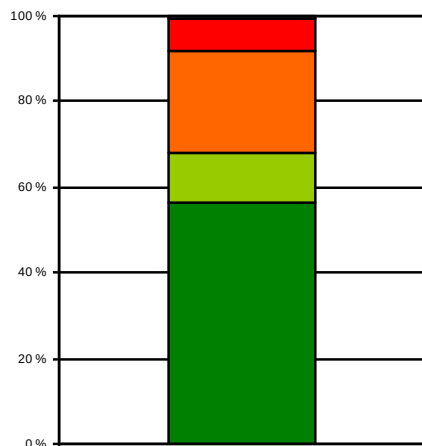
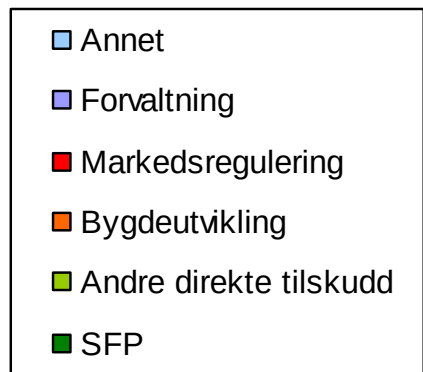
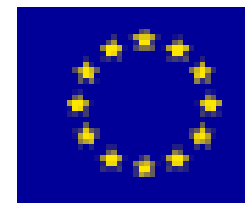

Disposisjon

- Kort sammenligning: EU, Sveits, Norge
- Litt mer om EU
- Litt mer om Sveits
- Litt mer om Norge

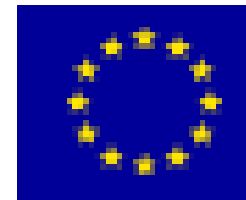

EUs og CAPs budsjett (2008)

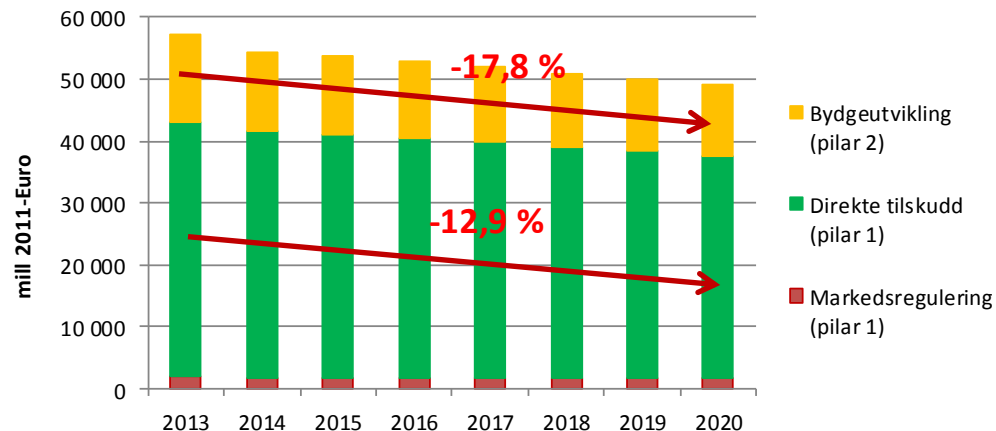
125 mrd. € ~ 1.000 mrd kr

CAP-reform 2013

- «Opprydding» heller enn reform
- Noe redusert totalstøtte
- «Grønnere» støtte?
- Større fleksibilitet for nasjonal implementering

Tverrvilkår • Måltrettet - klimavandel	Koblet støtte	Strukturprofil	Naturgitte ulemper
	• Mange produksjoner • Inntil 8 % eller 13 % av rammeoverføring, samt 2 % for proteinvekster	• Inntil 30 % av rammeoverføring forbeholdt de første 300 daa • Maksimal stats per daa	• For areal med naturgitte ulemper • Inntil 5 % av rammeoverføring
	Tilskudd til unge bønder		
	• Inntil 2 % av rammeoverføring • < 40 år • Varer i 5 år • 25 % av basistilskuddet		
	'Grønt' tilskudd		
Tilskudd for mindre bruk	• Vekstskifte • Permanent grovfôrareal • Økologisk fokusareal • 30 % av rammeoverføring • Lignende 'grønne' tiltak tillatt		
	Basistilskudd		
	• Nasjonal eller regional flat sats, regioner og kriterier valgt av medlemsland, ELLER • Utjevningsmodell med laveste sats 60 % av nasjonal/regional gjennomsnitt • Modell i EU-12 forlenget til 2020 • Nasjonal reserve inntil 3 % av rammeoverføring • Ny utmåling av støtteberettigete arealenheter i 2015 • Definisjon av aktiv bonde		

Tilskudd for mindre bruk
• Forenklet system for utbetaling og kontroll • Flatt tilskudd basert på kriterier bestemt av medlemslandene • Unntatt fra kriteriene knyttet til 'grønt' tilskudd • Inntil 10 % av rammeoverføring

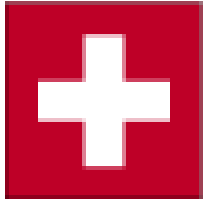
Valgfritt:
8000-12500 kr
per bruk

ELLER

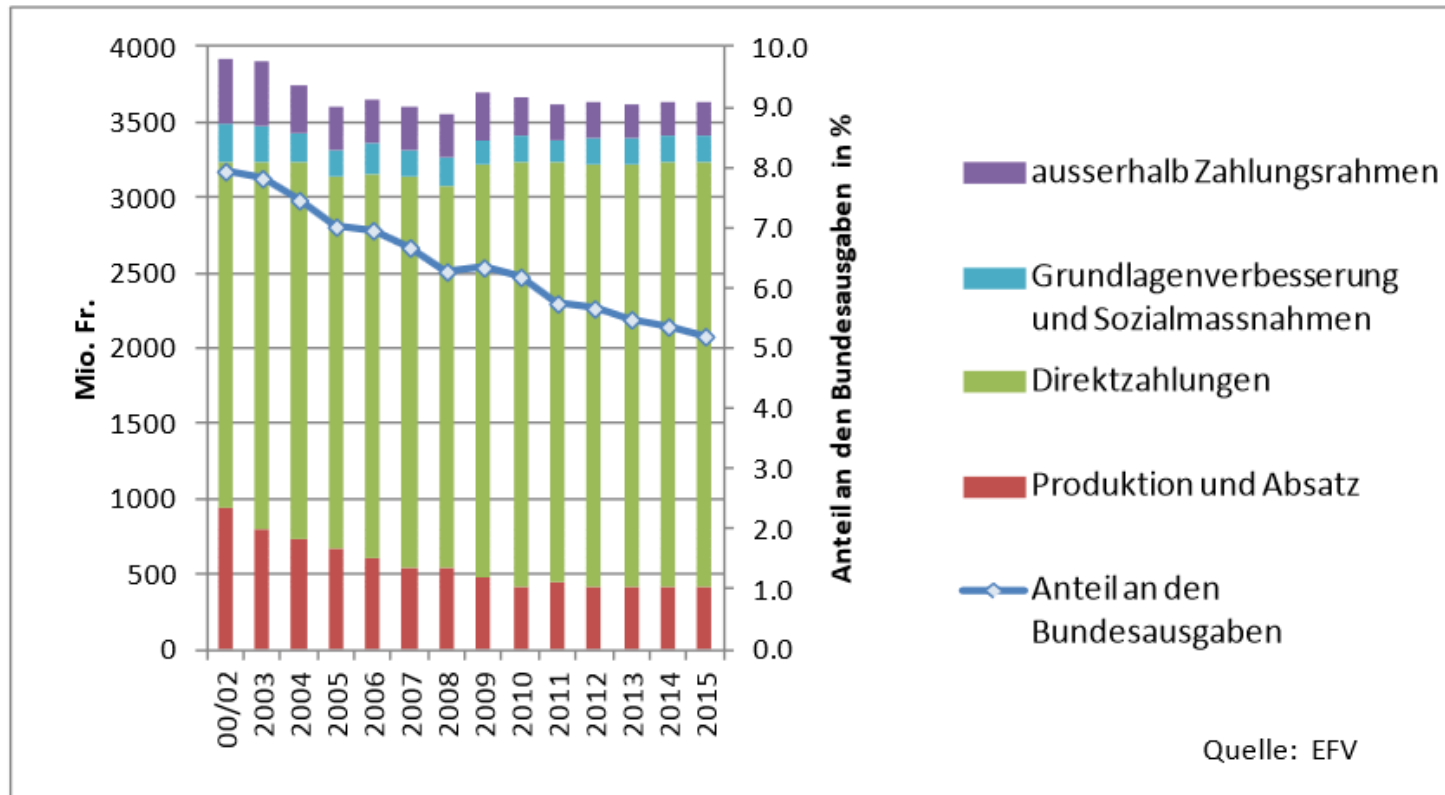
Disposisjon

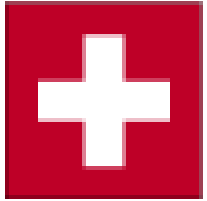
- Kort sammenligning: EU, Sveits, Norge
- Litt mer om EU
- Litt mer om Sveits
- Litt mer om Norge

Budsjettstøtte til jordbruket

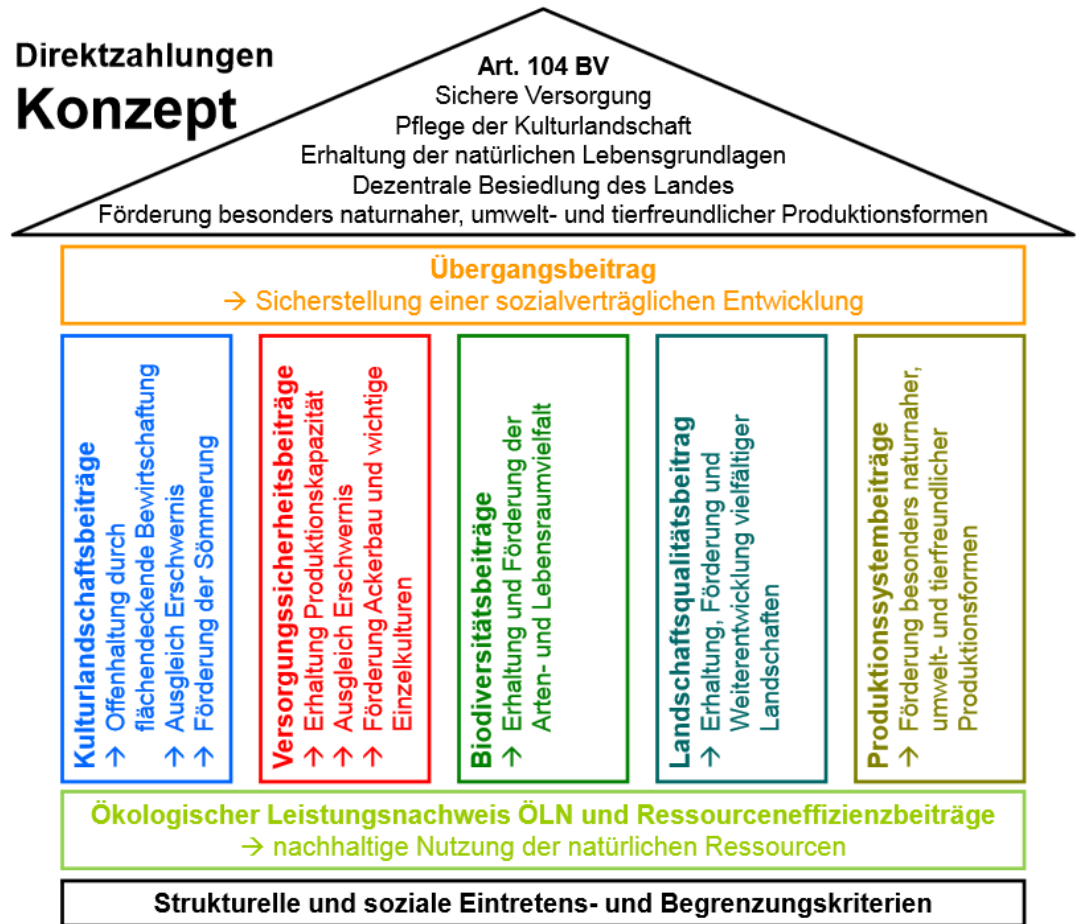

Ny landbrukspolitik 2014-2017

- Avgrensning
 - min 0,25 AK
 - maks 50% leid arbeid
 - < 65 år
 - maks 450.000 nkr/bruk
 - krav om utdanning

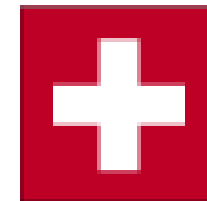
Direktzahlungen Konzept

NILF

Norsk institutt for
landbruksøkonomisk forskning

Handel

Trend in international trade

	2000/02	2009	2010	2011	2000/02–11
	billion CHF				%
Imports					
Total agricultural products	8.5	11.5	11.5	11.4	34.1
of which from the 27 EU countries	6.4	8.9	8.8	8.5	32.8
Exports					
Total agricultural products	3.5	7.5	7.8	7.8	122.9
of which to the 27 EU countries	2.5	4.8	4.8	4.8	92.0
Excess imports over exports					
Total agricultural products	5.0	4.0	3.7	3.6	–28.0
of which from the 27 EU countries	3.9	4.1	4.0	3.7	–5.1

Source: DGC

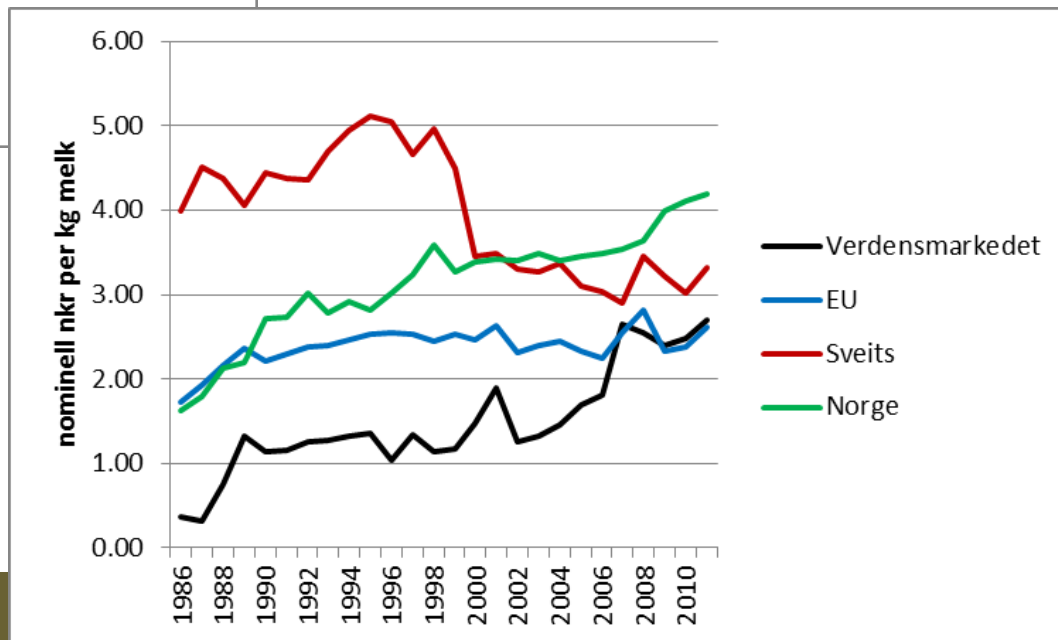
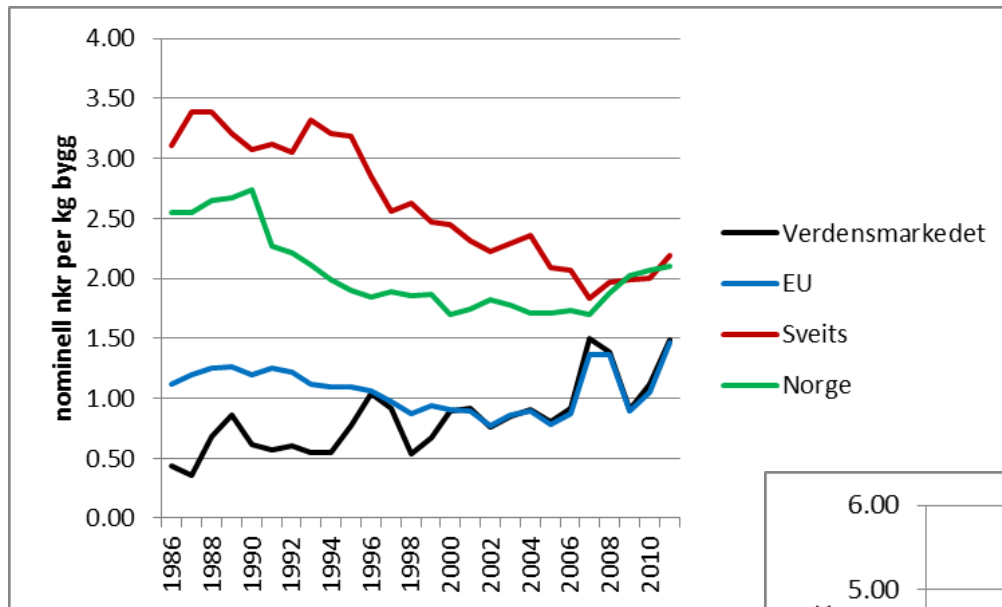
Disposisjon

- Kort sammenligning: EU, Sveits, Norge
- Litt mer om EU
- Litt mer om Sveits
- Litt mer om Norge

De andre gjør ikke som oss

Produsentpriser bygg og melk, 1986-2012 (nominelle priser)

Kilde: OECD, PSE-database

NILF

Norsk institutt for
landbruksøkonomisk forskning

Vi blir stadig rikere, men forblir (for) få

Nyere handelsteori

- Forutsetninger

- Konsumenter liker variasjon
- Ingen produkter er like
- Ser bort fra handelspolitikk

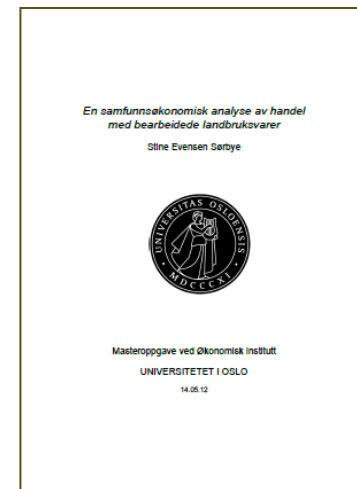

- Resultater:

- Symmetrisk handel mellom like land
- Høyere import i land med...
 - ... høyere kjøpekraft/lønnskostnader
 - ... lavere antall produktvarianter
 - ... høyere faste kostnader

- Tolkning:

- Det er ikke samfunnsøkonomisk fornuftig at norsk matindustri alene tilfredsstiller norske konsumenters ønske om variasjon

DEBATT

Si din mening, men fatt deg i korthet. Videns Krav forbeholder seg retten til å redigere og korte ned leserbrev. Anonyme angrep på identifiserbare eller navngitte personer eller virksomheter, tilsetes ikke. Innlegg blir ikke returnert eller honorert.
Faks: 71 57 00 02 E-post: redaksjonen@vk.no
Post: Videns Krav, Stangt. 41, P.b. 8, 6501 Kristiansund

Ostetoll til besvær

Mange drøfter ostetoll i disse dager. Den blåblå regjeringen har reist tallet for å fortelle at de vil redusere ostetollene. Det har de gjort uten å vite om de har flertall for dette i Stortinget. Det har de gjort uten noe forbehold. Det er meget spesielt.

Aller først er det viktig å slå fast: Endringer i ostetollen har vært et legitimt grep fra den rødgrønne regjeringen. Overgang fra kronetoll til prosenttoll er fullt ut i tråd med WTO-avtalen. Vi gjør det vi er berettiget til etter internasjonale avtaler.

Matproduksjon og matindustri er den nest største fastlandsindustrien i Norge. De bidrar til nesten 90.000 arbeidsplasser over hele landet. Skal denne

industrien kunne utvikle seg videre må den ha stabile og gode rammevilkår. Et solid tollvern er en av de viktigste bærebjelkene for norsk matproduksjon og norsk matindustri. Det er viktig rett og slett fordi vi er et høykostland, fordi vi ønsker å produsere mat over hele landet og fordi produksjonen foregår i et kaldt klima.

Noen gir inntrykk av at Norge har høy toll på alle matvarer. Dette stemmer ikke. Vi bruker tollvern for den mat som Norge har produsert i Norge, men halvparten av maten vi spiser stammer fra import. 45 prosent av alle typer landbruksvarer kan importeres tollfritt til

Norge. 64 fattige land kan selge alle typer matvarer til Norge uten toll.

Tollvernet er imidlertid viktig for å møte konkurransen fra EU. Sannheten er at alle andre industrialiserte land også beskytter egen matproduksjon. EU selv har et tollvern som gir svært effektiv beskyttelse av egen matproduksjon og matindustri. For EU er det særlig viktig å beskytte egen produksjon mot konkurranse fra blant annet USA og Brasil.

Dersom Norge nå reduserer vårt tollvern settes matproduksjon og matindustri i Norge på spill. Uten dette vernet lagges arbeidsplasser i matindustrien ut av landet. Råvareproduk-

sjonen vil forsvinne. Det står i sterk kontrast til alle ønskene om et rikt kulturlandskap, norsk kvalitetsmat og levende distrikter.

Med regjeringens sprikende signaler er et sentralt element i bondenes og industriens rammebetingelser satt i spill. Det er på tide at regjeringen akse- leret ansvaret den har fått. Å ivareta norske interesser. Det gjør man ikke ved å klappe til Brussel for å legge seg mest mulig flat overfor EU.

Marit Arnstad,
stortingsrepresentant og leder i
Næringskomiteen

Importvernet øker mangfoldet i ostedisken

Et styrket tollvern trygger viktige samfunnsinteresser og er av stor betydning både for forbrukeren og for bondene. Det er den stadig økende importen av vanlig gulst til industri og dagligvare som svekker norsk melkeproduksjon, ikke importen av spesialostene. Derfor er oster som blant annet Camembert, Brie, Parmesan, Roquefort og Gorgonzola ikke omfattet av prosenttoll, den såkalte ostetollen.

Importvernet bidrar til at vi fortsatt kan ha melkeproduksjon i Norge, og mange bønder kan produsere et stort antall av norske oster i skog- og fjell- bygdene. Det blir større utvalg av oster i Norge. Enda flere forskjellige oster blir det i fremtiden dersom rammebetingelsene for norsk matproduksjon for øvrig forbedres.

Generelt er Norge et svært åpent land når det gjelder handel med mat. Om lag 60 land måter ikke tollbegrensinger når de ønsker å eksportere mat til Norge. Tollsatsene høye for varer som produseres i Norge, og lave eller ikke eksisterende for varer vi ikke produserer. Den gjennomsnittlige toll på importerte jordbruksvarer til Norge er på 4 prosent. Importen i 2013 er ventet å havne på om lag 45 milliarder kroner, nesten en tredobling fra år 2000, hvorav 70-80 prosent kommer fra EU.

Ostetoll: Innføringen av ostetollen handler først og fremst om å bedre rammebetingelsene for norsk landbruk og matindustri, skriver Merete Furuberg, leder i Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Norsk landbruk og landbruksbasert matindustri er en av Norges største næringer og sysselsetter omkring 90.000

mennesker, og 40 prosent av norsk melkeproduksjon går med til å lage ost. Den stadig økende importen er til

hinder for å øke både matproduksjonen og verdiskapingen i primærjordbruket og matindustrien, på tross av befolkningsvekst og økt etterspørsel. Dette gjorde det helt nødvendig å legge om fra kronetoll til prosenttoll på noen utvalgte oster.

Innføringen av ostetollen handler først og fremst om å bedre rammebetingelsene for norsk landbruk og matindustri. Det tradisjonelle landbruket er dessuten en forutsetning for at småskalaproduksjon skal kunne vokse fram. Når rammebetingelsene for norsk melkeproduksjon blir dårligere, vil det også gå ut over de om lag 190 små osteproduksjonene i Norge.

Den nye regjeringen har blant sine viktige satsingsområder valgt å sette fokus på å løfte konkurransekraften for næringslivet i Fastlands-Norge, og å sikre næringslivet over hele landet gode rammebetingelser. Dersom regjeringen mener alvor med dette, og dersom det fortsatt er flertall på Stortinget for å øke norsk matproduksjon, slik det var ved behandlingen av stortingsmeldingen om landbruk i 2012, vil det være svært uklokt å svekke importvernet.

Merete Furuberg,
leder i Norsk Bonde-
og Småbrukarlag

Den enes brød – en annens død

Vår nye regjering har gitt signaler om en ny retning for landbrukspolitikken. Noe av de mest konkrete signalene er at de ønsker å øke konsumsjonsreguleringene for kraftfôrkrevende produksjoner, som gris og fjørf, samt kvotetaket i melke-

intense produksjonen påfører dyrka-jorda.

Afrika har 40 prosent av verdens naturressurser. Det er derfor naturlig av Europa har store politiske interesser på det kontinentet, ikke minst innen

solgt varene sine.

Er det da så rart at tusenvis av fattige fra Afrika forsøker komme seg til Europa? De ønsker å ta del i en velstand som vi har tilranet oss ved å ta ressurser fra andre land. De gjør bare det vi alle ville

vår overflod med de som vi har tatt ressursene fra. Vi stuer sammen desperate og frustrerte flyktninger i leire og gir de ingen mulighet til å skaffe seg en positiv hverdag og godt liv.

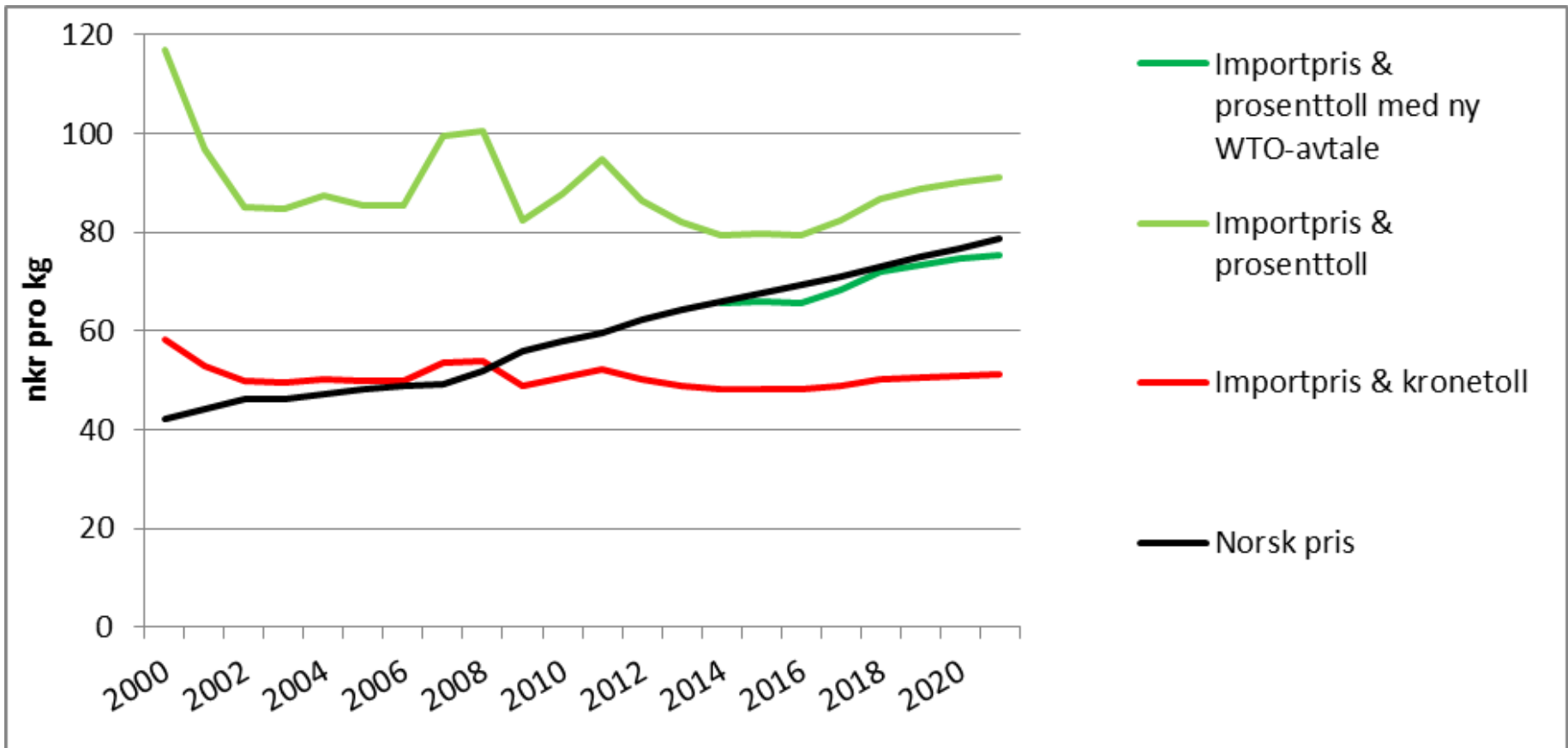
Politikk og retorikk er skremmende

Et solid tollvern er en av de viktigste bærebjelkene for norsk matproduksjon og norsk matindustri. Det er viktig rett og slett fordi vi er et høykostland, fordi vi ønsker å produsere mat over hele landet og fordi produksjonen foregår i et kaldt klima.

Importvern en del av løsningen?

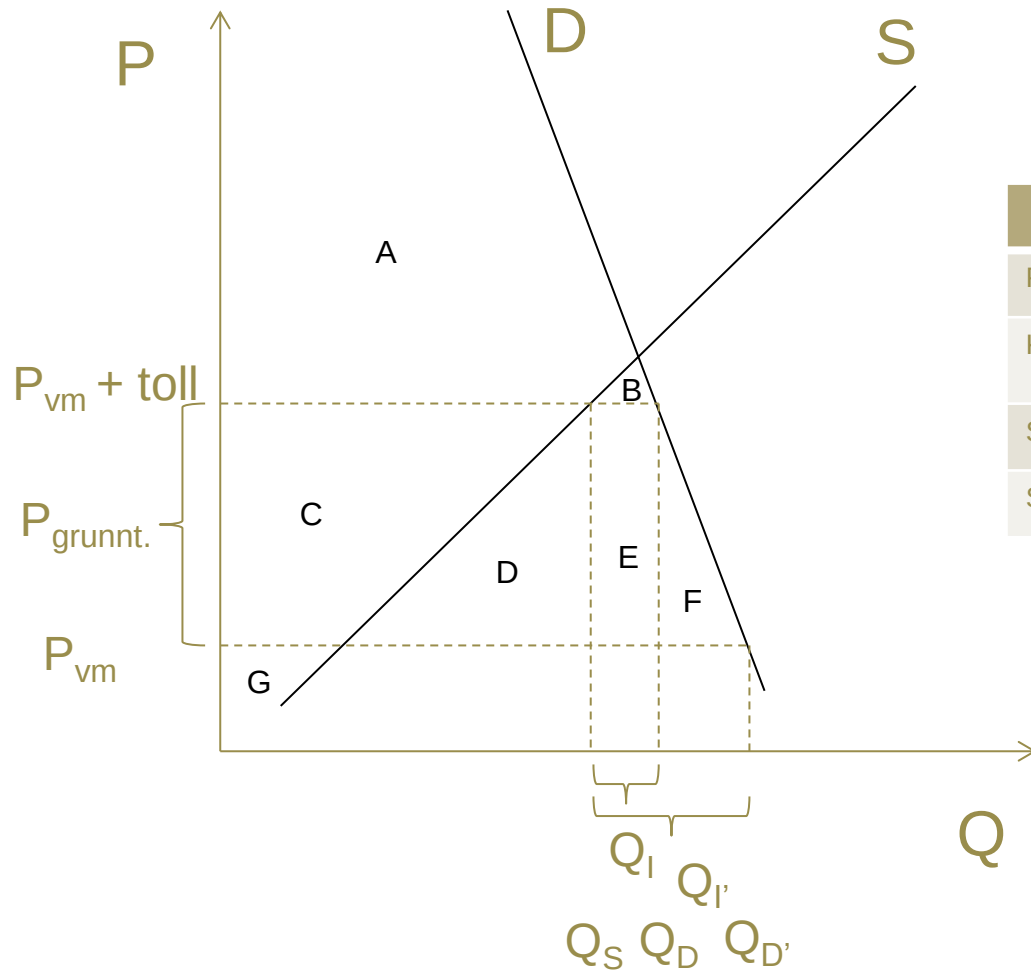
Illustrasjon for fast ost (kr/kg) (2000-2022)

2000-2013: observerte priser, 2014-2022: anslag

Kilde: NILF, OECD, WTO

Velferdsøkonomisk analyse av å erstatte importvern med grunntilskudd

	Før	Etter	Netto
Produsenter	C, G	C, G	-
Konsumenter	A, B	A, B, C, D, E, F	C, D, E, F
Skattebetalere	E	-C, -D	-C, -D, -E
Samfunnet	A, B, C, E, G	A, B, C, E, F, G	F

Ny regjering: Hva skjer?

• Samarbeidsavtalen

Avtaleinstituttet i landbruket opprettholdes, og det legges vekt på forutsigbarhet og reformer som kan gi økt lønnsomhet.

- Forenkle støttestrukturen.
- Gjøre budsjettstøtten mer produksjons- og mindre arealavhengig innenfor rammene av internasjonale regelverk. Det vil også komme heltidsbønder til gode.
- Gjennomgå konsesjoner, kvoteordninger og differensiering av tilskuddssatser i jordbruket.
- Gjøre jordbruket mindre avhengig av statlige overføringer, redusere jordbrukets kostnadsnivå og gi bonden nye og bedre inntektsmuligheter.
- Bruke målrettede skatteendringer for å styrke bondens økonomiske stilling.
- Arbeide for en høyest mulig selvforsyning av mat av beredskapshensyn.
- Arbeide for å sikre forutsigbarhet for norsk matproduksjon dersom nye internasjonale handelsavtaler gjør det nødvendig med større omlegginger av jordbrukspolitikken.
- Gi den enkelte bonde større råderett over egen eiendom ved å oppheve konsesjonsloven, boplikten, delingsforbud og priskontroll.
- Utrede praktiseringen og effekten av driveplikten, og vurdere en oppheving.
- Åpne for bruk av aksjeselskap som selskapsform i landbruket.
- Redusere skattesatsen på gevinst ved salg av virksomheter i jordbruket til ordinær kapitalbeskatning.
- Åpne for en fondsordning i jordbruket etter modell av skogbruket.
- Ta vare på god matjord, men balansere jordvernet mot storsamfunnets behov. Regjeringen vil foreta en gjennomgang av leiejordsproblematikken og agronomien i norsk landbruk med tanke på bedre avkastning på eksisterende arealer.

• Mål:

- Ambisiøs, men endimensjonal

• Virkemidler:

- Mindre vekt på antall bruk
- Mindre støtte
- Mindre vekt på regulering
- Mindre vekt på strukturprofilen
- Mindre vekt på distriktsprofilen?

• Spørsmål:

- Er mange nok motivert til å være med videre?